

Smiljana Radoičić-Kraljević:

PRILOG PROUČAVANJU MUZIČKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SPLITU

Glazbena škola A. Meneghello—Dinčić 1912.

Oslanjati se na neke sasvim čvrste i jasne podatke o ovom slučaju nije baš moguće. Kako se ipak od nečega mora početi i na nešto osloniti, vjerujemo onome u što danas jedino i možemo: ponekim kratkim opaskama u povijestima o gradu Splitu, starim povijestima glazbe, dnevnoj i periodičnoj štampi koja je pratila i bilježila rezultate i uspjehe te iznad svega privatnim zbirnama dokumenata ili usmenih predaja.

Proučavajući ovu materiju postaje sasvim jasno da je prema ovoj grani umjetničko-pedagoške djelatnosti oduvijek postojao jedan ne sasvim određen odnos, prepuštenost više ili manje radu i improvizaciji entuzijasta — grupa ili pojedinaca.

Međutim, u zanosu nacionalnog preporoda koji je Split doživljavao u posljednjim decenijama XIX stoljeća takav improvizatorski karakter poprima izvanredne razmjere i u dugom razdoblju (do II svjetskog rata) nadmašuje svoje amaterske početke: organizacijom, profesionalizmom te iznad svega kvalitetom koji je prema riječima suvremenika bio na zavidnoj visini.

Smiljana Radoičić-Kraljević:

PRILOG PROUČAVANJU MUZIČKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA U SPLITU

Glazbena škola A. Meneghello—Dinčić 1912.

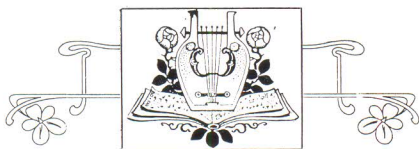
Oslanjati se na neke sasvim čvrste i jasne podatke o ovom slučaju nije baš moguće. Kako se ipak od nečega mora početi i na nešto osloniti, vjerujemo onome u što danas jedino i možemo: ponekim kratkim opaskama u povijestima o gradu Splitu, starim povijestima glazbe, dnevnoj i periodičnoj štampi koja je pratila i bilježila rezultate i uspjehe te iznad svega privatnim zbirkami dokumenata ili usmenih predaja.

Proučavajući ovu materiju postaje sasvim jasno da je prema ovoj grani umjetničko-pedagoške djelatnosti oduvijek postojao jedan ne sasvim određen odnos, prepuštenost više ili manje radu i improvizaciji entuzijasta — grupa ili pojedinaca.

Međutim, u zanosu nacionalnog preporoda koji je Split doživljavao u posljednjim decenijima XIX stoljeća takav improvizatorski karakter poprima izvanredne razmjere i u dugom razdoblju (do II svjetskog rata) nadmašuje svoje amaterske početke: organizacijom, profesionalizmom te iznad svega kvalitetom koji je prema riječima suvremenika bio na zavidnoj visini.

OPĆINSKO KAZALIŠTE

SPLIT.

U nedjelju 6. oktobra 1912. u 8 sati večer

VELIKI KONCERAT

GOSPODJICE

CVIJETE PL. CINDRO

uz blagohotno sudjelovanje

gosp. M.o Armanda Meneghello i njegovih pitomaca
g. ce Vjere Karaman, gosp. Arnolfa pl. Cambj i gosp.
Giorgetta Slaus, te i gosp. M.o Antuna Dobronića.

RASPORED:

1. Ponchielli: La Gioconda, "Stella del marinar", g.ca C. pl. Cindro.
2. a) Bersa: „Robinjica“, Bosanska ballada;
b) Dobronić: „Mojoj boli nema lijeka“, Romanza, pjeva g.ca C. pl. Cindro, prati na glasoviru gosp. M.o A. Dobronić.
3. a) Godard: „Berceuse de Jocelin“;
b) Meneghello: Šala, za Violin, gosp. Giorgetto Slaus.
4. Saint-Sains: Sansone e Dalila (cantabile) „S'apre per te il mio cuor“, g.ca C. pl. Cindro.
5. Beehr: „Harpes d'Ange“, za glasovir g.ca Vjera Karaman.
6. Pinsuti: „Il libro santo“, za sopran uz pratnju Violina, g.ca C. pl. Cindro i gosp. Arnolf pl. Cambj.
7. a) Meneghello: Tužna pjesma iz opere „Povratak“;
b) Wagner: Tannhäuser. Molitva Elisabete „O Vergin Santa“, g.ca C. pl. Cindro.
8. Alard: Sinfonički duet za 2 Violina uz pratnju glasovira, gosp. Arnolf pl. Cambj i Giorgetto Slaus.
9. Verdi: Don Carlo. Grande aria Eboli: „O don fatale“, g.ca C. pl. Cindro.

Prati na glasoviru ravnatelj koncerta M.o Armand Meneghello.

Ulaznica za parter i lože K 2. Sjedalo u parteru K 1.
„ na galeriji 60 para. „ na galeriji 40 p.
Učeniici srednjih škola plaćaju polovicu ulaznice.

Ulaznice se dobivaju u dućanu J. Karaman i prije koncerta na blagajni kazališta.

Na samom početku za kulturu Splita velikih trenutaka stoji pjevačko društvo »Zvonimir«, osnovano 1884. od »Narodne slavjanske čitaonice«. 50-godišnji život ovog društva nije važan samo po svojoj bogatoj i raznolikoj koncertnoj aktivnosti već i po jednom sasvim smišljenom pedagoškom djelovanju. Od početka, kada je u maju godine 1884. došao u Split kao prvi učitelj mladi slovenski kompozitor Jakov Tence, u »Zvonimiru« se kontinuirano smjenjuju naši istaknuti (ali i strani) kompozitori, dirigenti, muzikolozi i pedagozi: F. S. Vilhar, N. Faller, Vj. Ružić-Rosemberg, Perigozzo, Janoušek, A. Meneghello, K. Moor, I. Parać i mnogi drugi. Po vremenu koje su proveli u radu s Društvom i rezultatima koje su postigli ističu se J. Hatze i Č. Metod Hrazdira — svojim dirigentskim i pedagoškim zaslugama. 50-godišnjica je proslavljena pod vodstvom B. Papandopula.

U svojoj široj umjetničko-odgojnoj djelatnosti »Zvonimir« je, kaže se »doprinosio muzičkom odgoju širih slojeva puka i općem muzičkom preporodu Splita i okoline«. Naročito su plodne, u tom smislu, godine od 1921, kada je počela raditi »Zvonimirova Glazbena škola« smještena u dvorištu zgrade na Dosudu (sada »Titovi mornari«) pa do oko 1927. Prema riječima B. Širole to je društvena škola u kojoj se uče sve dr-

GRADSKA GLAZBENA ŠKOLA

1928 - 1938

priređuje u Foyeru Gradskog kazališta

DJAČKU AKADEMIJU

Raspored

I. dio

1) <i>Liftl</i> :	<i>Mali konjić</i>	<i>Domančić Silvija</i> (klavir)
2) <i>Batzauer</i> :	<i>Barkarola</i>	<i>Ciko Nikša</i> (violončelo)
3) <i>Danclo</i> :	<i>Melodija</i>	<i>Roje Eduard</i> (violina)
4) <i>Matz</i> :	<i>U bašči</i>	<i>Machiedo Gordana</i> (violina)
5) <i>Zilcher</i> :	<i>U igri</i>	<i>Tomaseo Gordana</i>
<i>Tijardović Marija</i> (klavir)
6) <i>Seitz</i> :	<i>Romanca</i>	<i>Relja Željko</i> (violina)
7) <i>Seitz</i> :	<i>Menuet</i>	<i>Titz Đorđe</i> (violina)
8) <i>Krentzlin</i> :	<i>U mlinu</i>	<i>Ozretić Ivanka</i>
<i>Čulić Tonko</i>
9) <i>Sitt</i> :	<i>Pastorale</i>	<i>Stojanović Vedrana</i> (violina)
10) <i>Crickboom</i> :	<i>Allegretto</i>	<i>Čerina Ante</i> (violina)

- 11) *Papandopula* : . . . „IZ MOJE DOMOVINE“
(Pačke pjesmice za dječji zbor uz pratnju klavira)
- a) *Dil-dil-duda* . . . (Međimurje)
 - b) *Široko je polje* . . . (Hrvatska)
 - c) *Cin-can-corgudan* . . . (Međimurje)
 - d) *Vozila se po moru galija* . . . (Hrvatsko primorje)
 - e) *Meknite se vse gore* . . . (Hrvatsko Zagorje)
 - f) *Dođi mi, dođi, dragane* . . . (Hrvatsko Zagorje)
 - g) *Bre, devojčel!* . . . (Prizren)
- Pjeva zbor Dječjeg konzervatorija. - Na klaviru prati Etty Dujmović.*

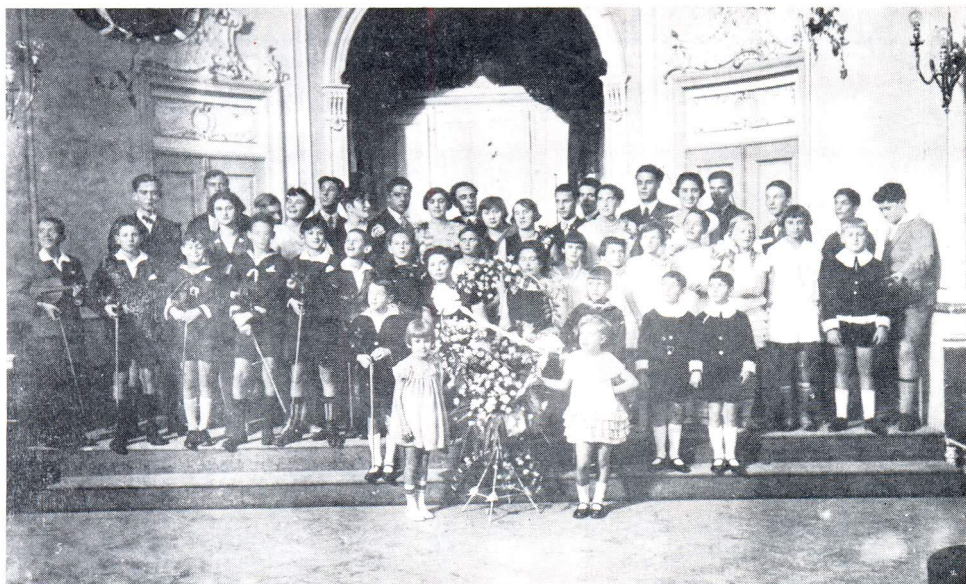
II. dio

12) <i>Volkman</i> :	a) <i>Kukavica i samotni putnik</i>	<i>Vušković Silvana</i>
<i>Dujmović Vera</i> (klavir)
	b) <i>Vodenica</i>	
13) <i>Telemann-Maffat</i> :	<i>Gavota</i>	<i>Cvitančić Tonko</i> (violončelo)
14) <i>Graziani-Walter</i> :	<i>Vragoljan</i>	<i>Tomaseo Kitica</i> (klavir)
15) <i>Kichler</i> :	<i>Concertino</i>	<i>Dolci Edi</i> (violina)
16) <i>Steibelt</i> :	<i>Turski rondo</i>	<i>Majcen Vida</i> (klavir)
17) <i>Štek</i> :	<i>Igra</i>	<i>Ciko Mladen</i> (violina)
19) <i>Christian Bach</i> :	<i>Rondo</i>	<i>Tukić Ines</i>
<i>Smolčić Jasna</i> (klavir)
19) <i>Lee</i> :	<i>Duet</i>	<i>Tudor Fedja</i> (violončeli)
20) <i>Zilcher</i> :	„TRNORUŽICA“ (Suita za klavir)
<i>Stihove deklamira Majcen Vida, na klaviru izvode</i>	<i>Pelegriini Slavan</i>
<i>Jukić Javorka</i>
<i>Buić Đorđe</i>
<i>Marasović Zdenko</i>
21) <i>Štek</i> :	<i>Kolo</i>	<i>Krstulović Melka</i> (violina)
22) a) <i>Haydn-Kähler</i> :	<i>Andante</i>	<i>Dolci Edi</i>
<i>Stojanović Vedrana</i>
b) <i>Couperin-Kähler</i> :	<i>Igra</i>	<i>Čerina Ante</i> (violine)
<i>Beroš Alemka</i>

U I. dijelu nastupaju učenici Dječjeg konzervatorija i Početničkog tečaja, a u II. dijelu učenici nižih razreda. - Na klaviru prate: LULIĆ LILJANA i ARAMBASIN VINKO, učenici I. srednjeg razreda

Početak u 8 sati

Narodna Zbirka „Nova Izbica“

»Poslije 10 godina stvaranja«, prvi daci s prvim učiteljima iz Gradske glazbene škole u Splitu 1928.

vene i limene sviraljke, vijolina, vijola, vijolončelo, kontrabas, klavir, pjevanje, dirigiranje, kompozicija i instrumentacija«. Nastavnički zbor pored već spomenutih, činili su i: E. Krenek, J. Slaus, E. Nonveiller, J. Dadić, C. Cindro, V. Vanjoušek, V. Šafranek, N. Bayer i drugi.

Brojna društva, orkestri, zborovi, komorni ansambli kao »Tomislav«, »Gusle«, »Radničko socijalističko-pjevački zbor« i ostali — imali su također organiziranu nastavu pjevanja i nešto instrumenata za svoje interne potrebe.

Prema usmenim podacima »Splitska filharmonija« — koja se u dugom nizu godina nekoliko puta formirala, rasformirala i mijenjala nazive — imala je odjel Muzičke škole, u kojoj su pored dirigenata J. Hatzea, M. Ungera i I. Tijardovića radili i nastavnici B. Grisogono J. Dadić, N. Radešić i drugi.

Spominje se i rad muzičke škole u okviru društva »Ženska zadruga« s nastavom klavira, violine, flaute, pjevanja i nastavnicima E. Křenekom, E. I. Grisogono, V. Sokolić-Karaman, C. Cindro i drugi.

Izgleda da se djelatnost tih škola odvijala paralelno sa »Zvonimirovom«, negdje između 1920. i 1925.

Nastavni planovi i programi mnogih gradskih gimnazija, stručnih škola i sjemeništa propisivali su muzičko obrazovanje (najčešće zbor, pjevanje i teoriju) u okviru slobodnih predmeta. U arhivskim podacima tih škola opet nailazimo na poznata imena: Vj. R. Rosenberg, J. Hatze, A. Meneghello, Č. M. Hrazdira, J. Fulgosi, A. Dobronić, I. Parać... Evo

jednog malog odlomka iz Zbornika splitskog Arhiva: »Program C. K. Velike gimnazije u Spljetu, za školsku godinu 1889/90 — br. 16 — Faller Nikola bi određen za profesora pjevanja od I—VIII r. 2 ure na nedjelju. Absolvirani konservatorista Beča i Pariza imao je 17 učenika — pohađanje je relativno obavezno ili slobodno«.

Uporedo s tom širom društvenom djelatnošću odvijao se nešto više specijalizirani umjetničko-pedagoški rad u privatnim školama. Njegove začetke možemo potražiti u vrlo omiljelom i čestom kućnom muziciranju na čisto amaterskoj osnovi. S vremenom je visoka muzička naobrazba pojedinaca utjecala na podizanje stručnog nivoa rada i izvedbi, iznad amaterizma, i konačno dovela do niza škola čiji je oblik rada i pokazivanja rezultata bio sasvim profesionalan i otvorenog tipa. Splitski listovi »Jadranski dnevnik«, »Novo doba« i drugi donose bezbroj osvrta, informacija i ocjena o bogatoj koncertnoj aktivnosti učenika i nastavnika ističući najčešće njihov veliki zanos, kvalitet i raznolikost.

Prema raspoloživim podacima izgleda da je privatna škola Armanda Meneghella Dinčića (oko 1910), violiniste i dirigenta, bila najstarija u gradu. Nakon studija u Pesaru i rada u orkestru milanske Scale, vratio se u Split te je, uz vrlo aktivno sudjelovanje u svim granama muzičkog života grada, osnovao i svoju školu za violinu, cello, flautu, klavir i pjevanje.

Glazbena škola »Zakladnij« 1936.

Iz jezgre »Zvonimirove Glazbene škole« osnovana je 1927. glasovirsko-violinska škola J. Karlovac i M. Žeželj. Međutim, već slijedeće, 1928. godine, postaje »Gradska glazbena škola«, vjerovatno jedina škola ovog tipa u Splitu koju je pomagala Općina a odobrilo Ministarstvo prosvjete.

U dugom nizu godina (1928—1941) škola je razvila bogat i uspješan pedagoški rad, što se stalno i potvrđivalo brojnim produkcijama i akademijama.

U izvještajima prof. S. Stražnickog i Z. Grgoševića iz Zagreba — koji su kao muzički stručnjaci i inspektori pratili rad i rezultate škole — kaže se da je »Gradska glazbena škola« radila po programu koji je bio istovjetan s programom Državne muzičke akademije u Zagrebu (tip konzervatorija), te da njeno postojanje znači mnogo za grad Split. Na čelu je stajala prof. J. Karlovac, začetnik i direktor, čiji su entuzijazam i ogromna energija očito bili osnov velike popularnosti i široke djelatnosti škole. Pored nje su u nastavničkom zboru djelovali T. Dukes J. Dadić, M. Ganza, S. Tudor, N. Grisogono, P. Marković, B. Papandopulo i drugi.

Pjevanje — kao, možda, najprirodniji i najomiljeniji muzički izraz Splita — oduvijek je bilo sastavnim dijelom svih muzičkih manifestacija, osnovom brojnih gradskih društava ali i predmetom kome se posvećivala posebna pažnja u odgoju.

Značajan prilog toj grani muzičke pedagogije dale su pojevačke škole Regine Nikičević (1905—1934) i Cvijete Cindro. Po prirodi vrlo talentirane i s lijepim glasovnim materijalom (mezzosoprani) isticale su se već u »Zvonimirovoj« Glazbenoj školi kao učenice J. Hlatzea, a kasnije i u svojoj dugogodišnjoj praksi opernih i koncertnih pjevačica. Njihovo znanje i iskustvo pomoglo je mnogim mlađim talentima da dođu do pravog izražaja.

Tražeci i dalje razne mogućnosti i potvrde pedagoškog rada, nailazimo u razdoblju od godine 1919. pa dalje na čitav niz privatnih škola.

Adelija (Marsich) Lovrinčević je nakon studija na konzervatoriju »G. Tartini« u Trstu i 10 godina rada u Dubrovniku razvila u Splitu (1919—1944) vrlo plodan i uspješan pedagoški rad. Mnogi učenici nastupali su redovno u njenom domu ali i u javnosti.

Počevši kao muzičar u vojnom simfonijskom orkestru Nikola Zakladny ostvaruje ideju da sa svojim kćerkama Zojom i Larisom (kasnije Vesnovska) osnuju školu (1924) za violinu, violu, cello i klavir s teoretskom podukom. Na kraju svake školske godine održavala bi se neka vrsta ispita — akademije pred auditorijem stručnjaka, najčešće poznatih splitskih pedagoga. Nakon smrti sestre Zoje i oca (od 1938) L. Vesnovska nastavlja samostalnu nastavu klavira.

Izvan opisanoga značajan je reproduktivni rad — cijele obitelji — u raznim društvima i školama.

Nakon prvih poduka u klaviru kod A. Lovrinčević i A. Meneghella Estela Ivić-Kuzmanić diplomirala je na bečkoj Akademiji za muziku (1915) i nastavila s usavršavanjem. Od 1919. godine (uz povremena gostovanja po dalmatinskim gradovima) ne napušta Split, gdje se potvrđuje kao izvanredan mučki reproduktivac — solist i pratilac. Pedagoški rad

E. I. Kuzmanić bio je vrlo uspješan i cijenjen, ali s obzirom na okupiranoš reproduktivnim radom nije mogao biti u prvom planu.

Naročito cijenjena i poznata bila je škola za klavir Ene Ivete — Grisogono (između 1918—1944). E. I. Grisogono stekla je muzičku naobrazbu u Zagrebu i dopunila specijalističkim kursevima u Salzburgu i Parizu. U sjećanjima na ta vremena navodi: »Pošto je moj klavirski studio bio vrlo dobro posjećen, mogla sam da izaberem čak za javne nastupe u Foyeru tada općinskog Kazališta. Nastojala sam u svom radu zaokružiti muzičko znanje svojih đaka predavanjima i obukom teorije, harmonije, zbornog pjevanja, solfeggia i primjerima iz života velikih muzičara. Suradnici su mi bili Zorka Perišić i Gjorgja Meneghello. Inspekciju mog rada vršio je kompozitor i profesor Fran Lhotka iz Zagreba. Upitan sa moje strane da li bi bilo uputno registrirati moj studio kao školu na nivou Općine dao je odgovor: »Vaš rad i rezultati vredniji su od jedne registracije«.

Pored pedagoškog rada E. I. Grisogono je aktivno i dinamično sudjelovala u raznim oblicima muzičke reprodukcije: kao pratilac, solist te član komorno-muzičkih sastava. Tu se naročito ističe rad i koncertiranje na dva klavira u suradnji s Estelom Ivić-Kuzmanić.

U oslobođenom Splitu 1945. godine nalazi se u grupi osnivača Muzičke škole i njen je prvi direktor.

Iako s najmanje podataka ipak se može spomenuti i postojanje »Primorske muzičke škole«, osnovane od Ministarstva prosvjete 1936. godine. U svom veoma kratkom vijeku — trajala je svega tri godine — škola je ipak uspjela da javnosti pruži uvid u svoj rad — koncertom u Foyeru Kazališta 1939. godine.

Ne ulazeći u ocjene i vrednovanje cjelokupne ove djelatnosti, ipak se mogu istaknuti neka zapažanja, razmišljajući o tom prošlom vremenu i uspoređujući ga s današnjim.

— Iznad svega zadivljuje brojnost, polet i masovnost muzičke reprodukcije tada — relativno — malog grada.

— Muzički odgoj i obrazovanje nerazdvojan su dio muzičkog praktiranja i obratno, pa se može zaključiti da je samo vrlo razvijena muzička reprodukcija mogla tražiti odgojnu i pedagošku podršku da bi se održala, proširila i napredovala.

— I pored raznolikosti u praksi i muzičkoj naobrazbi — ističu se tri područja: zorno pjevanje, solističko pjevanje i klavir.

— Od neprocjenjive je vrijednosti bio odraz ovakve prakse i obrazovanja u poslijeratnim godinama.

Konačno, splitska muzičko-pedagoška prošlost, sudeći prema svemu što nam o njoj govori, djelovala je prema najpozitivnijim principima spontanog odgoja, u radosti muziciranja, razumijevanja i doživljavanja glazbe.